

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата юридичних наук

Нікітіна Володимира Вікторовича

на дисертацію Зубка Артема Олександровича на тему:

**«Адміністративно-правовий статус Департаменту міжнародних спорів
Міністерства юстиції України», поданої на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне
право і процес; фінансове право; інформаційне право**

Актуальність теми дослідження. Актуальність теми дисертаційного дослідження А. О. Зубко не викликає жодних сумнівів. Унікальність дослідження обумовлена багатьма чинниками, в тому числі й відсутністю комплексних монографічних праць вчених щодо даної проблематики та окремо наявності обмеженого кола нормативно-правових актів в цій сфері. Зокрема, з метою забезпечення належного й ефективного захисту прав та інтересів України під час урегулювання спорів за участю іноземного суб'єкта розгляду у закордонних юрисдикційних органах справ, учасником яких є Україна 25 червня 2002 року Указом Президента України було затверджено відповідний порядок (№ 581/2002), який в умовах сьогодення, є спеціалізованим нормативно-правовим актом в окресленій сфері.

Окрім того, це зумовлено, не в останню чергу, самою специфікою аналізованого суб'єкта, оскільки Департамент міжнародних спорів Міністерства юстиції України (далі – Департамент) було утворено нещодавно. Його адміністративно-правовий статус перебуває на етапі становлення, так як саме на першому році функціонування публічного органу влади стають зрозумілими нормативні й організаційні недоліки фіксації та реалізації елементів його становища та відбуваються відповідні зміни. Як влучно зазначає дисертант, попри вищенаведене, основні завдання і функції, якими він наділений, не є новими та такими, що впроваджені впродовж останніх років. До утворення аналізованого структурного підрозділу Міністерства юстиції України захист і відстоювання інтересів держави на зарубіжній арені здійснювались іншими структурними елементами Міністерства, а тому до 2018 р. вже існувала усталена практика і процедури вирішення зарубіжних конфліктів, зокрема з іноземним суб'єктом та Україною.

Винятковою є, безперечно, і сама адміністративна діяльність Департаменту, яка також не в повному обсязі відображена в наукових працях вітчизняних вчених. Вона не відноситься прямо до міжнародної чи національної, оскільки поєднує ознаки обох категорій.

В цілому, є сенс стверджувати про достатньо обґрунтовану здобувачем актуальність теми дисертаційного дослідження, що окремо підтверджується зв'язком роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами, в тому числі Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом,

ратифіковану Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII, Стратегією сталого розвитку «Україна-2020», затвердженою Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5 та Стратегією національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015.

Наукова новизна положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертаційне дослідження є першим монографічним дослідженням у вітчизняній правовій літературі, присвяченим аналізу адміністративно-правового статусу Департаменту та виконує актуальне завдання щодо оптимізації та вдосконалення законодавства, що закріплює його складові елементи.

У дисертації наведене теоретичне узагальнення й вирішення наукового завдання, що вивляється у формуванні нових теоретичних положень, що спрямовані на вдосконалення як адміністративно-правового статусу Департаменту, так і окремо його адміністративної діяльності.

Так, автором наводиться авторське визначення категорії «спір зарубіжного характеру» під яким розуміється конфлікт заінтересованих органів та організацій України з іноземним суб'єктом, що полягає у пред'явленні позову до закордонного юрисдикційного органу з метою його урегулювання. Назване визначення характеризує адміністративну діяльність саме Департаменту, яка за своєю суттю поєднує як ознаки міжнародного спору (регулюється міжнародним публічним правом), так і спору з іноземним елементом (регулюється міжнародним приватним правом).

Визначено основні функції адміністративної діяльності Департаменту, а саме щодо представництва інтересів держави, координації, планування та надання специфічної адміністративної послуги експертування як сервісної діяльності щодо проведення відповідних експертиз відповідності.

Заслуговують на увагу також сформовані автором узагальнення щодо адміністративно-правового статусу Юридичного департаменту Державної канцелярії Латвійської Республіки, які можуть слугувати позитивним досвідом для запозичення. Його охарактеризовано як дуалістичний: з одного боку, він користується самостійністю і наділений виключною компетенцією у сфері судового представництва Латвійської республіки, зокрема і в міжнародних юрисдикційних органах. При цьому класичне розуміння терміна «представництво» доповнене в законах Латвії низкою уточнювальних адміністративних дій, зокрема: консультуванням, наданням рекомендацій, веденням переговорів, складанням та реалізацією стратегії урегулювання спору. З іншого боку, цей структурний підрозділ є складовою багатофункціонального публічного органу влади, який наділений правом відання всіма стратегічно важливими державними функціями, забезпечуючи їх організаційними, технічними та процедурними благами з метою належного виконання останніх.

Удосконалено законодавство у сфері адміністративної діяльності Департаменту шляхом розроблення конкретних доповнень до підзаконного нормативно-правового акта, що визначає порядок здійснення спорів зарубіжного характеру шляхом категорійної легалізації змісту поняття «представництво інтересів» та внесення змін до спеціального наказу Міністерства юстиції України, який затверджує положення про аналізований

Департамент в аспектах удосконалення кадрової політики та управління персоналом, розроблення та створення нових механізмів і процедур реалізації компетентноспроможності.

Основні положення та зміст наукового дослідження.

Структура дисертаційної роботи обумовлена метою та завданням наукового дослідження, його об'єктом та предметом. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що об'єднують вісім підрозділів, висновків та списку використаних джерел.

У вступі здійснюється обґрунтування вибору теми дослідження, визначається зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами, розкриваються мета та завдання дослідження, наукова новизна та практичне значення отриманих результатів, апробація матеріалів дисертації, наводяться структура та обсяг дисертації.

Перший розділ дисертації складається з трьох підрозділів, які послідовно розкривають теоретико-правові засади адміністративно-правового статусу Департаменту. У підрозділі 1.1 дисертантом сформовано авторське визначення сутнісних характеристик Департаменту та визначено його як профільний функціональний складовий елемент цілісної єдності, яка представлена Міністерством юстиції України, що характеризується цільовим характером, реалізується через адміністративну діяльність у сфері забезпечення та утвердження авторитету держави на міжнародній арені шляхом представництва та відстоювання її інтересів під час урегулювання спорів, що мають зарубіжний характер і потребують відповідного реагування та попередження, зокрема нормативного захисту. Окремо слід відмітити ґрунтовний аналіз основних різновидів адміністративної діяльності Департаменту та здійснений суміжний розгляд його основних завдань у співвідношенні цілого і частини із Міністерством юстиції України.

Досить чітко та методично розкрито елементи адміністративно-правового статусу Департаменту в межах підрозділу 1.2, де здобувач виводить власну класифікаційну будову таких елементів та наводить їх склад. Досить влучно сформовано зміст аналізованої категорії, яка розкривається через розуміння адміністративно-правового статусу Департаменту як різновиду його правового статусу з усіма властивими йому загальними ознаками та окремо наділеною власною специфікою, зумовленою галузевою приналежністю, основним елементом якої є його правосуб'єктність, зокрема адміністративна компетенція, що складається як із сукупності, так і окремо у визначеній сфері обов'язків і прав, а також адміністративної відповідальності посадових осіб у здійсненні своїх повноважень.

Аналізуючи підрозділ 1.3. «Історико-правові аспекти, міжнародно-правові та організаційно-правові особливості засад адміністративної діяльності Департаменту міжнародних спорів Міністерства юстиції України» автор вдало виділяє додаткові елементи виокремлення аналізованого суб'єкта з-поміж інших публічних органів влади та його значення для суспільства, які деталізують його адміністративно-правове становище в ймовірних адміністративно-правових зв'язках характером його адміністративної діяльності, механізмом її реалізації, а також сферою відання його владних повноважень, яка має чітко сформовані межі та специфічні особливості: він не

займається вирішенням міжнародних спорів, а врегульовує спори зарубіжного характеру, однак всі процедурні етапи його врегулювання регламентуються нормами національного законодавства.

Таким чином, слід констатувати про розкриття в межах першого розділу дисертаційної роботи першого блоку елементів адміністративно-правового статусу Департаменту.

Другий розділ дисертаційного дослідження включає три підпункти у яких розкрито структурні та динамічні складові з окресленої проблематики.

У підрозділі 2.1. автором визначено, функціональні, субфункціональні та службові обов'язки співробітників Департаменту. В свою чергу, у підрозділі 2.2. автором виявлено загальні та спеціальні права співробітників Департаменту, які забезпечують умови для належного виконання покладених обов'язків.

Динамічний складник як елемент адміністративно-правового статусу Департаменту розкрито дисертантом в межах підрозділу 2.3 «Адміністративна відповідальність службових та посадових осіб Департаменту міжнародних спорів Міністерства юстиції України».

Досить влучно та обґрунтовано видається розгляд піднятого питання дисертантом в сукупності із юридичною відповідальністю співробітників Департаменту та надання окремої характеристики адміністративної відповідальності. Неможливо не погодитись із твердженням здобувача про те, що переоцінити значення інституту юридичної відповідальності в системі важелів регульовального впливу права нереально, оскільки саме з його допомогою суб'єкти правовідносин, зокрема і працівники аналізованого Департаменту, по-перше, усвідомлюють значення своїх дій та дають їм правову оцінку (правомірність/неправомірність); по-друге, забезпечені можливістю отримати заохочення за вибір правомірності реалізації своїх зобов'язань або ж понести покарання у вигляді певного обмеження, яке спричинене несумлінністю чи перевищенням його компетенційної спроможності.

У Розділі 3 вдалим з позиції автора було піддати аналізу саме Юридичний департамент Державної канцелярії Латвійської Республіки, що дало змогу виокремити позитивний досвід для запозичення (підрозділ 3.1.).

В підрозділі 3.2. здобувачем запропоновано ряд конкретних змін та доповнень до нормативно-правових актів, що, без сумніву, позитивно впливає як на розвиток вітчизняної науки, так і окремо оптимізує діяльність аналізованого суб'єкта. Вбачається обґрунтованою теза про доцільність зміни назви Департаменту на «Департамент спорів зарубіжного характеру».

Таким чином, слід відмітити про ґрунтовне дослідження А.О. Зубко структурних та динамічних складових адміністративно-правового статусу Департаменту та окремо владо сформованих рекомендацій щодо оптимізації всіх виокремлених елементів.

Враховуючи вищенаведене, цілком логічним буде твердження, про те, що зроблені автором висновки є достатньо обґрунтованими, аргументованими та характеризуються високим ступенем достовірності. У сукупності вони свідчать про цілісність проведеного дослідження.

Практична і теоретична значущість результатів дисертаційного дослідження.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані та аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки та пропозиції впроваджено та надалі може бути використано в: науково-дослідній сфері – для подальшого теоретичного розроблення питань адміністративно-правового статусу Департаменту; правотворчій сфері – щодо вдосконалення чинного законодавства у сфері адміністративно-правового статусу Департаменту; правозастосовній діяльності – використання одержаних результатів підвищило ефективність адміністративної діяльності Департаменту; навчальному процесі – під час розроблення та викладання навчальної дисципліни «Адміністративне право України», при підготовці відповідних підручників, навчальних посібників, конспектів лекцій.

Узагальнені здобувачем висновки та рекомендації мають вагому теоретичну та практичну цінність, в тому числі для розвитку вітчизняної правничої науки та окремо правореалізаційної діяльності публічної адміністрації в аналізованій сфері.

Зауваження та дискусійні положення.

Попри значні позитивні здобутки, дисертаційна робота має деякі спірні моменти, які вимагають уточнення від здобувача.

1. Не можемо погодитись із твердженням здобувача (С. 45), що адміністративно-правовий статус будь-якого суб'єкта публічної адміністрації складається з низки складників, які визнають основні принципи реалізації його функціональних спроможностей. Поряд із принципами завжди є інструментарій.

2. Вимагає уточнення твердження на С. 58, де автор визначає адміністративну правосуб'єктність Департаменту загальною (виникла на підставі розпорядчого акта) та спеціальною, яка виникає з моменту вступу аналізованого суб'єкта у відповідні адміністративні зв'язки, пов'язані з реалізацією його завдань. За його переконаннями, вона є автономним елементом у системі його адміністративно-правового статусу. Чим зумовлений такий підхід до аналізу вищезазначеної категорії та чому вона не відноситься до сформованих дисертантом груп елементів?

3. На С. 142 здобувач доводить, що Україна є лідером серед країн СНД за кількістю справ з міжнародного арбітражу, де вона виступала як відповідач. Хотілося б почути думку автора: 1) в чому полягає причина такої ситуації; 2) та чи свідчить це про ефективність роботи Департаменту чи в Україні наявні системні законодавчі прогалини?

4. У висновках до третього розділу автор визначає класифікаційні вимоги до претендента на зайняття посади директора Департаменту, де визначає рівень здобутої освіти. Хотілося б почути позицію дисертанта відносно того, чи в цілому будь-який працівник Міністерства юстиції України має відповідати таким вимогам чи можливо по відношенню до Директора Департаменту мають бути встановлені більш регульовані вимоги?

Загальний висновок по дисертації.

Результати дисертаційного дослідження повною мірою відображені в достатній кількості наукових статей, оприлюднених у фахових виданнях, а їх

зміст відповідає тексту дисертації. Структура автореферату та дисертаційної роботи є логічною, чіткою та в цілому відповідає встановленим вимогам.

Дисертаційне дослідження, представлене Зубком Артемом Олександровичем є самостійною завершеною науковою працею, в якому отримані нові, обґрунтовані результати. Враховуючи викладене, слід констатувати, що дана робота відповідає вимогам п.п. 9, 11 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

заступник начальника Управління – начальник
відділу розгляду звернень у сферах державної
реєстрації Управління розгляду звернень
та забезпечення діяльності комісії з питань
розгляду скарг у сфері державної реєстрації
Департаменту державної реєстрації та нотаріату
Міністерства юстиції України,
кандидат юридичних наук

Нікітін В. В.

*Лінійка Нікітіна В.В. посвідчує
Зем. служ. мере. Департаменту
реєстрації*

